

Faix, Martin – Bureš, Pavel – Svaček, Ondřej: Vznik a uznání státu: Aktuální pohled mezinárodního práva. Praha: Leges, 2013, 144 stran

STANISLAVA HÝBNEROVÁ

Se završením dekolonizačního procesu se uzavřel překotný nárůst nových státních útvarů, který vygeneroval princip práva národů na sebeurčení. Nicméně i součástí nové reality mezinárodních vztahů je rozpad tradičních státních útvarů a vznik nových, mnohdy problematických entit. Na tyto nové okolnosti státotvorného procesu nepadá v praxi a v doktríně mezinárodního práva jednoznačný názor. Tím spíše třeba přivítat už sám vědecký záměr autorské trojice mladých internacionalistů prověřit efektivitu státotvorných kritérií obsažených v Montevidejské úmluvě o právech a povinnostech států (z roku 1933) v kontextu událostí spojených se vznikem nezávislého Kosovského státu a s procesem upevňování státnosti Palestiny.

Výslednou publikaci, i když nevelkou rozsahem, lze označit za kolektivní, autorským názorem pevně spojenou monografii, která je nanejvýš zdařilým příspěvkem k doktrinárnímu uchopení nových jevů provázejících vznik států. Práce je založena na analýze procesů, událostí a jevů v širším teoretickém rámci mezinárodního práva, s důrazem na instituty kolektivního uznání, jednostranné secese a účasti mezinárodního společenství při vzniku států v měnících se společenských poměrech posledních dekád. Autorskému záměru i zvolené metodě odpovídá tematické rozdělení práce do tří vzájemně propojených kapitol.

Publikaci otevírá široce pojatá studie M. Faixe o kolektivním uznání států. Autor s využitím reprezentačního množství zdrojů primární i sekundární povahy systematicky analyzuje společenské proměny zvyšující praktický význam kolektivního uznání států a zpochybňující ustálený doktrinární přístup k tomuto institutu. Z příslušné analýzy autor dovozuje, že čistě faktické pojmání je překonané a neodpovídající nejen realitě, ale ani normám mezinárodního práva, jejichž závažné porušení má za následek, že i faktický suverén nebude mezinárodním

společenstvím jako stát přijímán. Autor tak v teoretické rovině uchopil ingerenci mezinárodního práva, zejména jeho kogentních norem, do státotvorného procesu, kde praxe svědčí ve prospěch teze, že entita jednající v rozporu s mezinárodním právem a proti vůli mezinárodního společenství svou státnost neprosadí, eventuelně ji neudrží (viz Severokyperská turecká republika, Abcházie, Osetie, Republika Srbská Krajina). Ingerenci mezinárodního práva a mezinárodního společenství do procesu vzniku státnosti autor spojuje s autoritou OSN, která jako jediná univerzální mezinárodní organizace umožňuje aktem přijetí za člena nejen deklarovat státnost přijímané entity, ale může vykazovat za určitých okolností, i konstitutivní efekt. I když tento pohled na možnou konstitutivní způsobilost institutu kolektivního uznání není v nauce obecně ustálen, má svou nespornou hodnotu „pro futuro“. Aprobace mezinárodním společenstvím prostřednictvím OSN skýtá nesporně možnost kolektivního potvrzení způsobilosti entity usilující o státnost urovnat či vytvořit vztahy s ostatními subjekty mezinárodního práva. To mimo jiné přispívá i k objektivizaci (tj. na momentální mocenské konstelaci a zájmech nezávislého) státotvorného úsilí sporných entit, které v mezinárodních vztazích převažují a to patrně i v delší perspektivě.

K takovýmto sporným entitám náleží nesporně Palestina, jejíž dlouhodobé úsilí o dovršení státnosti je předmětem samostatné kapitoly P. Bureše. Už sám její název „(Ne)sporná existence státu Palestiny“ naznačuje nejednoznačnost přístupů a to i doktrinárních k tomuto problému, který více jak půl století zatěžuje mezinárodní vztahy. Autor považuje za překonaný přístup posuzující proces směřující k dosažení palestinské státnosti optikou práva na sebeurčení národa vázaného na dekolonizační proces. Nelze než souhlasit s autorem, že Izrael není ve vztahu k Palestině v postavení koloniální moc-

nosti, nicméně že brání, a to i okupací částí palestinského území, palestinské samosprávě nastolit efektivní vládu. Je však otázkou, zda východiskem z této patové situace mohou být cílené kroky palestinské reprezentace na mezinárodním poli, k nimž řadí přijetí za člena UNESCO, iniciativní uznání jurisdikce MTS a zejména pak dosažení statutu nečlenského státu OSN. Autor z těchto aktivit dovozuje, že za určitých okolností jsou kritéria efektivní vlády a schopnost vstupovat do mezinárodních vztahů v korelačním a kompatibilním vztahu. Zároveň ale konstatuje, že samy tyto vcelku úspěšné iniciativy na mezinárodní úrovni nezajišťují Palestině plnohodnotnou existenci. Její perspektivu spojuje především s narovnáním vztahů s Izraelem cestou uzavření mírové smlouvy a s mírovými podmínkami v celé oblasti. Určitá ambivalentnost autorových vývodů ze všeho nejvíc potvrzuje, že z neustálených politických poměrů nelze vygenerovat jejich ustálenou právní regulaci.

Tématem poslední kapitoly jsou mezinárodněprávní aspekty vzniku Kosova. O. Svaček na nevelké ploše podává zasvěcenou analýzu právních otázek spojených s jednostranným vyhlášením nezávislosti Kosovské republiky. Autor přednostně věnuje pozornost unilaterální secesi a souvisejícím principům práva na sebeurčení a územní integritu státu. V kontextu zkou-

mané materie se autor zabývá i tzv. nápravnou secesí, která i když nemá oporu v mezinárodním právu, objevuje se v literatuře a minoritních stanoviscích soudců MSD. Autor dochází k závěru, že jednostranná secese v případě Kosova změnu mezinárodněprávní regulace nepřinesla s tím, že řada států pokládá oddělení Kosova za případ *sui generis*, to jest, že nemá hodnotu precedentu. Stejně tak ani internacionalistická doktrína nespátřuje v případě Kosovo důvod k přehodnocení pozice jednostranné secese v mezinárodním právu. Autorova obezřetnost je nesporně na místě a to i s ohledem na nejnovější vývoj událostí na Ukrajině.

Už s ohledem na živost a aktuálnost zkoumané materie a úspěšnost jejího uchopení a zpracování mladým autorským kolektivem by bylo nanejvýš žádoucí v nastoleném projektu pokračovat a to tím spíš, že dané téma není v domácí doktríně dostatečně zpracováno. Sám hutný, nanejvýš odborný text, předurčuje publikaci především zájmu odborné veřejnosti a studentům právnických fakult. Nesporně by neměla uniknout ani české diplomatické praxi. Doporučit ji lze i každému zájemci o mezinárodněprávní souvislosti vzniku nových státních útvarů a to už proto, že práce autorského kolektivu mladých internacionalistů nabízí objektivní pohled na začasto subjektivně přijímané události a jevy současného mezinárodního života.

Bezoušková, Lenka: Islámské rodinné právo se zaměřením na právo manželské. Leges: Praha 2013, 264 stran

PETR OSINA

V létě roku 2013 obohatila nabídku české odborné literatury pojednávající o islámu kniha Lenky Bezouškové *Islámské rodinné právo se zaměřením na právo manželské*, která vychází z disertační práce obhájené v roce 2012. Autorka, která je vědeckou pracovnící Ústavu státu a práva Akademie věd ČR, již má s tématem islámského práva mnohé zkušenosti a v této oblasti pravidelně publikuje (zejména v časopise *Právník*). Kniha si klade za cíl přispět k prohloubení poznání v této stěžejní části islámského práva, o které se tvrdí, že nejvíce odolává změnám a cizím vlivům.

Počet muslimů v České republice není sice tak vysoký jako v západní Evropě, nicméně také zde přibývá smíšených manželství. Islámské rodinné právo je mezi českými právníky stále spíše neznámé a setkává se s mnoha předsudky. Přesto jeho význam nelze podceňovat, jelikož se na něm v menším či větším rozsahu zakládá platné rodinné právo konkrétních islámských zemí. Čeští právníci mohou proto být konfrontováni s islámským právem v rámci mezinárodního práva soukromého a procesního.

V islámské kultuře je rodina jednou z centrálních hodnot, je základním prvkem muslimské